YAĞMURDAN SONRA TOPRAK KOKUSU

ÜMİT DEĞİRMENCİ

Özellikle büyük kentlerde devam eden ve sürekli artan yoğun kentleşme ve betonlaşma dolayısıyla azalan, duyumsayamadığımız yağmur sonrası hissedilen o hoş toprak kokusunun bilimsel adı petrikordur. Su ve toprak birleştiğinde geosmin denilen bir kimyasal bileşik oluşturur ve bu bileşik hafif bir kokuyla etrafımızı sarar. İnsan psikolojisi üzerinde rahatlatıcı bir etkisi vardır. Koku duyumuz, beynimizde duygu ve hafızayı yöneten amigdala ve hipokampus bölgelerine doğrudan bağlı olan tek duyumuzdur. Bu yüzden toprak kokusu, çocukluk anılarını, huzurlu bir köy gününü veya güvenli bir anı anında tetikleyerek tuhaf bir huzur verir.

Doğal kokular, stres hormonu olan kortizol seviyesini düşürür. Yağmur sonrasındaki temiz hava ve geosmin kokusu, zihindeki karmaşayı azaltarak insana "o anda güvende" olduğu hissini verir. Yağmur kokusunun havaya yayılması için yağmur damlalarının toprak gibi gözenekli (poröz) yüzeylere çarparak mikroskobik hava kabarcıkları (aerosol) oluşturması gerekir. Asfalt ve beton gibi geçirimsiz tabakalar, bu kabarcıkların oluşumunu ve dolayısıyla geosmin bileşiğinin havaya salınmasını engeller. Yağmur betona çarptığında, o kadim toprak kokusu yerine çoğunlukla kimyasal atıklar, egzoz kalıntıları ve kuru toz kokusu açığa çıkar.

Betonlaşma arttığı sürece insanlar daha gergin, daha stresli, daha mutsuz, daha endişeli olmaya devam edeceklerdir. Eskiden toprağa bastığında elektriğini alır gibi tabirler varken, şimdi toprağa basmadan yıllar geçirebiliyoruz.
Topraklarımızın üzerini petrol atıklarıyla kapattık, top sahalarımıza yüksek yüksek binalar dikildi, piknik alanları, meralar, zeytinlikler imara açıldı, sahillerimiz ultra lüks otellerle kaplandı. Doğaya verilen tahribat bize sağlıksız, güvensiz, umutsuz bir hayat olarak geri döndü. Hayvanlar göç ettiler. Yaşam alanlarına el koyduğumuz yabani hayvanlar kent merkezlerine inmeye başladılar.

Bu tür sorunları çoğumuz gündeme getirip düşünüyoruz ama masa başı sohbetlerinden öteye geçen bir durum olmuyor. Göz boyamak için sadece ağaç dikerek ve çiçeklendirme yaparak çözülecek bir sorun olmadığı aşikâr. Yolunmuş çiçeklerin ahına girmektense topraklı saksı çiçekleri gibi toprağa ihtiyacımız var. İnsanlık olarak upuzun bir uykudayız ve uyandığımızda ayaklarımızın altında basacak bir parça toprak bulamamaktan korkuyoruz. Aşık Veysel'in dediği gibi eskiden sadık yârimiz olan, bizi besleyen, sarıp sarmalayan ve günü geldiğinde bağrına basacağını bildiğimiz o kadim toprak, şimdilerde gri bir esaretin altında nefes almaya çalışıyor.

Oysa toprak; sabırdır, berekettir, şefkattir. İçine düşen küçücük bir tohumu büyütmek için gece gündüz çalışan, can veren bir kucaktır. Üzerine beton döktüğümüz her metrekareyle, aslında geleceğimizi kurtarma ihtimalini, bir çiçeğin kokusunu, bir ağacın gölgesini gömüyoruz oraya. Yağmur yağdığında toprağın çıkardığı huzur veren kokunun yerini, caddelerden akan kirli sular ve gri göletler aldı. Toprak nefes alamıyor, toprak küsüyor, toprak altımızda sessizce ağlıyor…

Bir gün kafatasımızdan bir saksı yapılmasına gerek kalmadan, henüz hayattayken toprağın kıymetini bilmek zorundayız. Grinin bin bir tonuna bürünmüş bu şehirlerde, ruhumuzu teselli edecek tek şey yine bir avuç yeşillik, yine o kahverengi sıcaklıktır. Unutmayalım ki saraylarımızı, köklerimiz ne kadar yükseğe inşa edersek edelim her zaman toprağa muhtaçtır. İnsan, betondan kulelerde ne kadar dönüp durursa dursun, huzuru ancak toprağa yüzünü döndüğünde bulacaktır.

Arkamızdan gelen nesil toprak kokusunu duymadan tamamen mekanik bir şekilde büyüyor. Bu rant çevresinde gelecek nesilleri korumak adına betonlaşmaya dur dememiz gerekir.

Nazım'ın dizeleriyle geleceğe daha umutlu bakalım.

Dörtnala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket, bizim.

Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak
ve ipek bir halıya benziyen toprak,
bu cehennem, bu cennet bizim.

Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın,
yok edin insanın insana kulluğunu,
bu dâvet bizim..

Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi kardeşçesine,
bu hasret bizim..